

DG Edukacja i Kultura

Edukacja i
szkolenie

KOMISJA EUROPEJSKA

Wyjaśnienie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie

[▶ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture](http://ec.europa.eu/dgs/education_culture)

Europejskie
ramy
kwalifikacji

**Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu
znaleźć odpowiedź na pytania dotyczące Unii Europejskiej.**

**Numer bezpłatnej infolinii*:
00 800 6 7 8 9 10 11**

* niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie udostępniają połączeń z numerami 00 800 lub pobierają za nie opłaty

Bardzo wiele informacji na temat Unii Europejskiej znajduje się w Internecie.
Dostęp można uzyskać przez serwer Europa (<http://europa.eu>).

Dane katalogowe znajdują się na końcu niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich, 2008

© Wspólnoty Europejskie, 2008

Powielanie materiałów jest dozwolone, pod warunkiem że zostanie podane ich źródło.

Printed in Belgium

Druk na papierze białym bezchlorowym

WYJAŚNIENIE EUROPEJSKICH RAM KWALIFIKACJI DLA UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

KOMISJA EUROPEJSKA
Edukacja i Kultura

Uczenie się przez całe życie: Polityki kształcenia i szkolenia
Koordynacja polityk uczenia się przez całe życie

WYJAŚNIENIE EUROPEJSKICH RAM KWALIFIKACJI DLA UCZENIA SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE

Kluczowe pytania i odpowiedzi¹

Niniejsza nota została przygotowana dla osób podejmujących decyzje polityczne oraz ekspertów zajmujących się wdrażaniem europejskich ram kwalifikacji. Nota ta jest pierwszym z serii dokumentów referencyjnych odnoszących się do europejskich ram kwalifikacji, które wspierają ich wdrożenie.

Europejskie ramy kwalifikacji

Propozycja utworzenia europejskich ram kwalifikacji została wysunięta przez Komisję Europejską we wrześniu 2006 r. W niniejszym zaleceniu przedstawiono w skrócie nadrzędne ramy do wprowadzenia w Europie, mające ułatwić porównywanie kwalifikacji i poziomów kwalifikacji w celu promowania mobilności geograficznej oraz na rynku pracy, a także uczenia się przez całe życie. Fundament ram zasadza się na 8 poziomach kwalifikacji opisanych poprzez efekty uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). Kraje zachęca się do powiązania krajowych poziomów kwalifikacji ze wspólnym punktem odniesienia ustanowionym przez europejskie ramy kwalifikacji. Po przyjęciu przez Parlament Europejski i Radę (w grudniu 2007 r.), proces wdrażania rozpocznie się w 2008 r. Te kraje, które zdecydują się przyjąć europejskie ramy kwalifikacji (jest to proces dobrowolny), będą poproszone o przeprowadzenie tego w dwóch etapach. Pierwszy etap – odniesienie krajowych poziomów kwalifikacji do europejskich ram kwalifikacji – powinien zostać zakończony przed 2010 r. Drugi – wprowadzenie odniesienia do europejskich ram kwalifikacji we wszystkich nowych zaświadczeniach – powinien zostać ukończony przed rokiem 2012.

Europejskie ramy kwalifikacji – nowe perspektywy, nowe podejście

Europejskie ramy kwalifikacji reprezentują nowe podejście do współpracy europejskiej w dziedzinie kwalifikacji. Do tej pory nie podjęto próby

wprowadzenia zestawu poziomów odniesienia/deskryptorów opartych na efektach uczenia się obejmujących wszystkie formy kwalifikacji oraz cały zakres poziomów kwalifikacji. Dlatego też powodzenie wdrożenia europejskich ram kwalifikacji zależy od tego, czy wszystkie zaangażowane osoby będą jasno rozumiały:

- cele i główne zakładane funkcje ram;
- zasady i logikę stosowaną przy definiowaniu ram (jaka jest konstrukcja deskryptorów, jak powinny być one odczytywane?);
- wymagania wdrożenia (pod względem zaangażowania zainteresowanych stron, przejrzystości, zapewniania jakości oraz wzajemnej weryfikacji).

Niniejsza nota – odpowiadając na 12 najczęściej zadawanych pytań – skupia się na wyjaśnieniu podstawowych zasad i logiki europejskich ram kwalifikacji. Nota ta jest skierowana do osób podejmujących decyzje polityczne oraz ekspertów zajmujących się wdrażaniem europejskich ram kwalifikacji (oraz analogicznych ram i rozwiązań) na poziomie krajowym, sektorowym i regionalnym.

Nota zawiera i wyjaśnia następujące pytania, które mogą być czytane oddzielnie:

1. Dlaczego europejskie ramy kwalifikacji nazywane są „meta-ramami”?
2. Jakie zasady stoją za deskryptorami europejskich ram kwalifikacji i jakie jest znaczenie ich sformułowania?
3. Co rozumie się pod pojęciami „wiedzy, umiejętności oraz kompetencji” i dlaczego używamy tych terminów?
4. Dlaczego nie ma większej ilości wymiarów, jak w innych ramach?
5. Czy kompetencje nie są ogólnym pojęciem dla całości uczenia się? Czy europejskie ramy kwalifikacji nie są ramami kompetencji?

¹ Autorami noty są Jörg Markowitsch, Karin Luomi-Messerer oraz Sonja Lengauer z laboratorium badawczego 3s w Wiedniu i Jens Bjornavold z Cedefop. Michael Graham, Georg Hanf oraz Mike Coles pracowali nad tekstem i dodali komentarze.

6. Czy możliwe jest odniesienie kwalifikacji do różnych poziomów?
7. Czy któraś z kolumn zawartych w tabeli deskryptorów jest ważniejsza od innych?
8. Czy europejskie ramy kwalifikacji muszą być postrzegane jako szczeble kariery? Czy należy zaliczyć wszystkie stopnie po kolei, aby osiągnąć kwalifikacje na określonym poziomie?
9. Czy deskryptory europejskich ram kwalifikacji mogą być również stosowane dla krajowych ram kwalifikacji?
10. Dlaczego niektóre kluczowe kompetencje, np. „uczenie się, jak się uczyć” nie wchodzi w zakres europejskich ram kwalifikacji?
11. Czy europejskie ramy kwalifikacji mogą być stosowane do klasyfikacji programów i zajęć edukacyjnych?
12. Jaki jest związek pomiędzy europejskimi ramami kwalifikacji a ramami dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego?

1. Dlaczego europejskie ramy kwalifikacji nazywane są „meta-ramami”?

Europejskie ramy kwalifikacji zostały zaprojektowane, aby spełniać rolę punktu odniesienia dla różnych systemów i ram kwalifikacji w Europie. Biorąc pod uwagę różnorodność systemów krajowych i ułatwiając przełożenie i porównanie systemów kwalifikacji pomiędzy państwami. W tym sensie europejskie ramy kwalifikacji stanowią ramy dla ram oraz/lub systemów i dlatego mogą być zdefiniowane jako „meta-ramy”. (Ramy kwalifikacji mogą być postrzegane jako część systemu kwalifikacji, w którym poziomy kwalifikacji są wyraźnie opisane w pojedynczej hierarchii).

Te meta-ramy umożliwią wzajemne odniesienie systemów kwalifikacji z ich domniemanymi poziomami lub/i krajowych oraz sektorowych ram kwalifikacji. W procesie wdrażania europejskich ram kwalifikacji zakłada się, że każdy kraj powinien odnieść swoje kwalifikacje krajowe (jeżeli chodzi o dyplomy, zaświadczenia lub nagrody) do ośmiu poziomów europejskich ram kwalifikacji poprzez krajowe ramy kwalifikacji lub domniemane poziomy w krajowym systemie kwalifikacji. Oznacza to, że na pierwszym etapie poziomy krajowych ram kwalifikacji lub części

systemów kwalifikacji będą się odnosić do poziomów europejskich ram kwalifikacji. Na dłuższą metę wszystkie kwalifikacje przyznane w Europie powinny zawierać odniesienie do europejskich ram kwalifikacji.

Specyficzną kwalifikacją krajową jest na przykład „dyplom mistrzowski w dziedzinie cukiernictwa” w Niemczech lub „baccalauréat technologique” we Francji.

Poziomem w krajowych ramach kwalifikacji jest na przykład „National Clusters at Access Level 2” w szkockich ramach kwalifikacji i zaliczeń (SCQF) lub „Junior Certificate at Level 3” w Irlandii.

Część krajowego systemu kwalifikacji jest na przykład reprezentowana przez kwalifikacje zdobywane w „technicznych i zawodowych szkołach średnich” w Austrii lub kwalifikacje zdobywane na „uczelninach (Főiskola)” jako część wyższego wykształcenia na Węgrzech.

Przykład innych ram międzynarodowych stanowią „europejskie ramy e-kompetencji” jako międzynarodowe ramy sektorowe lub „karaibskie kwalifikacje zawodowe”.

2. Jakie zasady stoją za deskryptorami europejskich ram kwalifikacji i jakie jest znaczenie ich sformułowania?

Deskryptory zostały napisane w celu ujęcia pełnego spektrum efektów uczenia się, bez względu na kontekst naukowy lub instytucjonalny, od kształcenia podstawowego poprzez poziomy szkoły oraz niewykwalifikowanego robotnika do poziomów doktoratu lub wyższych rangą poziomów zawodowych. Obejmują zarówno sytuacje związane z pracą, jak i nauką oraz tło akademickie i zawodowe, i odnoszą się do kształcenia lub szkolenia zarówno początkowego, jak i ustawicznego, tj. wszystkie formalne, pozaformalne i nieformalne sposoby uczenia się.

Dodatkowo deskryptory odzwierciedlają zarówno specjalizacje, jak i uogólnienia. W ten sposób osiągnięcie wyższego poziomu niekoniecznie musi oznaczać, że wymagane umiejętności i wiedza będą

bardziej wyspecjalizowane, chociaż przypadek taki może mieć miejsce w wielu kontekstach akademickich i badawczych. Przechodzenie z poziomu niższego na wyższy, w niektórych kontekstach związanych z nauką lub pracą, może także oznaczać poszerzanie wiedzy ogólnej.

Deskryptory zostały napisane, aby wystarczająco odróżnić deskryptory na poziomie niższym od tych na poziomie wyższym i aby ukazać wyraźny postęp – od poprzedniego poziomu – w wymiarach zmian (np. złożoność wiedzy, zob. także pytanie 8). Każdy poziom opiera się na poziomie znajdującym się poniżej i podciąga go do wyższej kategorii. Jednakże, w celu utrzymania maksymalnej przejrzystości tabeli i tekstu unikano powtórek, a deskryptory odpowiednich poprzednich poziomów są ujęte w sposób domniemany.

Aby jednocześnie osiągnąć ciągłość i odrębność, użyto słów kluczowych do scharakteryzowania poziomów (np. „wiedza oparta na faktach i teoretyczna” w odróżnieniu od „wiedzy podstawowej” na niższych poziomach lub „wiedzy specjalistycznej” na wyższych poziomach; lub „nadzorowanie” cudzych działań związanych z pracą / nauką, które pojawia się na poziomie 4 i 5, ale nie odnosi się do poziomów poniżej). Te słowa kluczowe mogą być także rozumiane jako wskaźniki poziomów granicznych. Dlatego też pełne zrozumienie jednego konkretnego poziomu wymaga „zarówno lektury w poziomie, jak i w pionie”, gdy brane są pod uwagę niższe i wyższe poziomy (zob. także pytanie 7).

Dalsze kryteria dla sformułowania deskryptorów brzmiały: używanie tylko stwierdzeń pozytywnych, unikanie żargonu, stosowanie definitywnych i konkretnych stwierdzeń (np. unikanie terminów typu „stosowny”), a jednocześnie, tak dalece jak to możliwe, zachowanie prostoty i ogólnego charakteru sformułowań. Dlatego też deskryptory niniejszej tabeli europejskich ram kwalifikacji są celowo raczej ogólnikowe, np. w porównaniu z wcześniejszymi wersjami (zob. także pytania 1 i 9). W tytułach kolumn pragmatycznie zdecydowano się stosować proste i zrozumiałe terminy zamiast możliwie bardziej precyzyjnych, technicznych terminów stosowanych przez niewielkie grupy ekspertów (zob. także pytanie 3).

3. Co rozumie się pod pojęciami „wiedzy, umiejętności oraz kompetencji” i dlaczego używamy tych terminów?

Istnieje wiele rozmaitych możliwości zorganizowania i ustanowienia wyników procesów uczenia się. W następstwie dyskusji pomiędzy ekspertami technicznymi ze wszystkich krajów zajmujących się rozwojem europejskich ram kwalifikacji uzgodniono, że podstawą ram będzie rozróżnienie pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami, jako że jest to najszerzej uznawany sposób klasyfikacji efektów uczenia się.

Ta klasyfikacja została wyraźnie zainspirowana innymi, bardzo podobnymi, rozróżnieniami efektów uczenia się, i połączona z nimi. We Francji na przykład istnieje ogólne rozróżnienie pomiędzy *savoir*, *savoir-faire* i *savoir-être*; w krajach niemieckojęzycznych powszechnie rozróżnienie dotyczy *Fachkompetenz*, *Methodenkompetenz*, *Personalkompetenz* oraz *Sozialkompetenz*; podczas gdy w krajach angielskojęzycznych konwencjonalna klasyfikacja przebiega pomiędzy *cognitive competence* [‘kompetencją poznawczą’], *functional competence* [‘kompetencją funkcjonalną’] oraz *social competence* [‘kompetencją społeczną’].

Dlatego też rozróżnienie pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami w europejskich ramach kwalifikacji może być postrzegane jako pragmatyczne porozumienie pomiędzy różnymi, powszechnymi sposobami podejścia i nie zobowiązuje krajów do uczynienia tego samego. Ramy lub systemy krajowe lub sektorowe mogą wymagać odmiennego podejścia, wzięwszy pod uwagę szczególne tradycje i potrzeby (zob. także pytanie 4 oraz 9).

Rozróżnienie pomiędzy wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami w efektach uczenia się pomaga w jasnym skonstruowaniu deskryptorów i w łatwiejszej klasyfikacji poziomów kwalifikacji. Niemniej jednak te trzy kategorie (wiedza, umiejętności i kompetencje) nie powinny być odczytywane w oderwaniu od siebie, mają być postrzegane zbiorowo. Tak oto, aby pojąć cechy charakterystyczne jednego poziomu, należy także „czytać poziomo” (zob. także pytanie 6). Pomędzy

kategoriami mogą istnieć podobieństwa (np. kolumna „kompetencje” obejmuje pewne umiejętności; kolumna „umiejętności” obejmuje także pewne formy wiedzy), ale taka jest naturalna kolej rzeczy.

4. Inne ramy kwalifikacji stosują – zamiast wiedzy, umiejętności i kompetencji – więcej lub inne kategorie czy też wymiary. Czy ramy kwalifikacji stosujące inne wymiary są w ogóle porównywalne?

W krajowych, regionalnych lub sektorowych ramach kwalifikacji można dostosować deskryptory do odpowiednich celów i zamierzeń (np. potrzeb specyficznych dla kraju lub sektora). Dlatego też nie istnieje ogólny lub jedyny słuszny sposób stosowania deskryptorów; możliwe są rozmaite sposoby.

Na przykład w ramach szkockich istnieje rozróżnienie pomiędzy „wiedzą i rozumieniem”, „praktyką: stosowaną wiedzą i rozumieniem”, „ogólnymi umiejętnościami poznawczymi”, „komunikacją, umiejętnościami informatycznymi i umiejętnością liczenia” oraz „autonomią, odpowiedzialnością i zdolnością współpracy”. W Irlandii stosuje się następujące kategorie: „zakres wiedzy”, „rodzaj wiedzy, przedział know-how i umiejętności”, „selektywność know-how i umiejętności”, „kontekst kompetencji”, „rola kompetencji, „kompetencja w zakresie uczenia się, jak się uczyć” oraz „Wgląd (Kompetencja)”.

Europejskie ramy kwalifikacji zostały zaprojektowane tak, aby posiadały możliwie jak najmniej i jak najprostsze rozróżnienia (zob. także pytanie 3). Europejskie ramy kwalifikacji mogą być postrzegane jako system skupiający się na najbardziej zasadniczych i istotnych aspektach. Ogólny charakter deskryptorów europejskich ram kwalifikacji, w połączeniu z faktem, że obejmują one porównywalność oraz przydział/ związek, stanowi ułatwienie, ponieważ ogólniejsze deskryptory europejskich ram kwalifikacji zawierają także bardzo podobne deskryptory w dotychczas istniejących ramach kwalifikacji.

5. Niektórzy twierdzą, że europejskie ramy kwalifikacji nie powinny być ramami kwalifikacji, ale ramami kompetencji. Inni nawet sugerowali, że „kompetencje” stanowiłyby odpowiednie określenie zbiorowe do tabeli. Czy mają rację i co to oznacza?

fikacji, ale ramami kompetencji. Inni nawet sugerowali, że „kompetencje” stanowiłyby odpowiednie określenie zbiorowe do tabeli.

Czy mają rację i co to oznacza?

Europejskie ramy kwalifikacji to ramy (meta-) kwalifikacji, a nie ramy kompetencji, ponieważ umożliwiają klasyfikację poziomów i systemów kwalifikacji. W założeniu nie powinny być stosowane do klasyfikacji kompetencji indywidualnych. Są to ramy zorientowane na efekty uczenia się, gdzie deskryptory opisują wszystkie formy efektów uczenia się. Błędne zrozumienie europejskich ram kwalifikacji jako ram kompetencji jest spowodowane tym, że efekty uczenia się są sformułowane jako określenia tego, co uczący się mogą zrobić i w ten sposób są w jakimś stopniu „zorientowane na kompetencje”. Europejskie ramy kwalifikacji nie są również ramami kompetencji, gdyż – na przykład – efektem uczenia się może być również wiedza bez żadnych odpowiednich kompetencji lub umiejętności.

W rezultacie efekty uczenia się są zawsze bardziej rozległe niż kompetencje, a nie na odwrót. Dlatego też kompetencje nie stanowiłyby adekwatnego określenia zbiorczego do tabeli. Bardziej prawidłową nazwą dla europejskich ram kwalifikacji byłyby „ramy kwalifikacji w oparciu o efekty uczenia się”.

6. Część krajowego systemu kwalifikacji wydaje się idealnie pasować na pewnym poziomie w jednej z trzech kolumn, ale zgodnie z innym wymiarem, system lepiej by się wpisywał na innym poziomie. Czy istnieje możliwość odniesienia jednej i tej samej grupy kwalifikacji na różnych poziomach?

Nie, ponieważ europejskie ramy kwalifikacji nie stanowią systemu klasyfikacji kwalifikacji zgodnie z różnymi wymiarami. Innymi słowy, tabela europejskich ram kwalifikacji nie powinna być odczytywana jako osobne kolumny. Odczytanie jednego poziomu oznacza, że należy czytać całą linijkę (wszystkie trzy kolumny) w poziomie, a dodatkowo założyć, że każdy deskryptor poziomu zawiera także efekty dla poziomów znajdujących się poniżej. Tak więc pełne zrozumienie danego poziomu wymaga odczytania go w związku z poprzednimi poziomami (zob. także pytania 2 oraz 3).

Ze względu na charakter obszernego europejskiego systemu kwalifikacji oraz różnorodnych kwalifikacji dosyć często części (grupy kwalifikacji) krajowych systemów kwalifikacji będą mieścić się na pewnym poziomie w jednej kolumnie, a jednocześnie będą pasować do innego poziomu w innej kolumnie. Mogą to być bardzo odmiennie kwalifikacje z punktu widzenia złożoności wiedzy lub zakresu wymaganych umiejętności, ale mogą być one równie trudne do uzyskania.

Na przykład do uzyskania „le baccalauréat general” we Francji lub „General Certificate of Secondary Education (GCSE)” w Anglii, Walii i Irlandii Północnej wymaga się prawdopodobnie więcej wiedzy teoretycznej i opartej na faktach, lecz mniej umiejętności praktycznych, podczas gdy egzamin potwierdzający ukończenie nauki zawodu w Niemczech lub Austrii wymaga zapewne większej ilości umiejętności praktycznych i mniej wiedzy teoretycznej w danej dziedzinie.

Prezentacja deskryptorów europejskich ram kwalifikacji w tabeli zawierającej trzy kolumny powinna ułatwić zrozumienie europejskich ram kwalifikacji oraz przypisanie kwalifikacji. Jeżeli format tabeli spowoduje sprzeczne interpretacje, kolumny powinny być postrzegane jako element mniejszej wagi. Oznacza to, że powinno czytać się całą liniijkę (wiedza, umiejętności i kompetencje) i osądzić – ogólnie rzecz biorąc – w którym z poziomów najlepiej mieści się dana grupa kwalifikacji. Ten sposób odczytywania deskryptorów pomoże w ustaleniu „środka ciężkości” kwalifikacji, o które chodzi, i w ten sposób umożliwi podjęcie decyzji, gdzie należy je umiejscowić w odniesieniu do europejskich ram kwalifikacji. To pokazuje, że ze względu na różnorodność kwalifikacji na poziomie krajowym i sektorowym nigdy nie będą się one pokrywać perfekcyjnie lub absolutnie z poziomami europejskich ram kwalifikacji – zamiast tego należy przyjąć zasadę najlepszego dopasowania.

7. Czy któraś z kolumn zawartych w tabeli deskryptorów jest ważniejsza od innych?

Istniejące kwalifikacje będą się znacznie różnić pod względem ich koncentracji na wiedzy, umiejętnościach lub kompetencjach. Na przykład

kwalifikacje akademickie mogą skupiać się bardziej na wiedzy, podczas gdy pewne kwalifikacje zawodowe mogą koncentrować się na umiejętnościach lub kompetencjach. Trzy wymiary wprowadzone w europejskich ramach kwalifikacji powinny pomóc w identyfikacji owych różnic w procesie przypisywania kwalifikacji. Europejskie ramy kwalifikacji w żadnym wypadku nie mają na celu promowania lub dyskryminacji jakiegokolwiek typu kwalifikacji, ale mają służyć jako neutralny punkt odniesienia dla wszystkich rodzajów kwalifikacji. Ważnym celem przyświecającym stworzeniu europejskich ram kwalifikacji jest promowanie równego poważania dla ścieżek kształcenia akademickiego, zawodowego lub wyższego, a także kształcenia początkowego i ustawicznego. W tym sensie wszystkie wymiary tabeli posiadają tę samą wartość.

Dana kwalifikacja może idealnie pasować na pewnym poziomie w jednej z kolumn, ale zgodnie z deskryptorami w innej kolumnie, na pierwszy rzut oka, może się wydawać, że będzie bardziej pasować na innym poziomie (zob. także pytanie 3). Dlatego też – lub może dlatego, że kolumna „wiedza” znajduje się przed „umiejętnościami” – można by zapytać, czy któraś z kolumn ma większe znaczenie od innych. Tak nie jest. Wszystkie wymiary są równie istotne, a porządek kolumn w zamierzeniach nie powinien mieć żadnych szczególnych konsekwencji (zob. także pytanie 6).

8. Czy europejskie ramy kwalifikacji muszą być postrzegane jako szczeble kariery? Czy należy zaliczyć wszystkie stopnie po kolei, aby osiągnąć kwalifikacje na określonym poziomie? Jeżeli tak jest, dlaczego szczeble kariery kończą się na ósmym stopniu, podczas gdy europejskie ramy kwalifikacji stanowią ramy dla uczenia się przez całe życie? Czy ktoś może także uzyskać kwalifikacje na innych poziomach, czy też liczy się tylko najwyższy z nich?

Europejskie ramy kwalifikacji stanowią szczeble kariery w tym sensie, że począwszy od poziomu 1 aż do poziomu 8 powiązane uczenie się staje się coraz bardziej złożone i wiąże się z większymi wymaganiami

stawianymi przed uczącym się lub pracownikiem. Wzrastające wartości na poziomach od 1 do 8 odnoszą się do rozmaitych czynników, są to na przykład:

- złożoność oraz głębokość wiedzy i rozumienia;
- stopień koniecznego wsparcia lub instrukcji;
- wymagany stopień integracji, niezależności i kreatywności;
- zasięg i złożoność stosowania/praktyki;
- stopień przejrzystości oraz dynamiki sytuacji.

Ta lista z pewnością nie jest wyczerpująca, jako że uczenie się posiada wiele istotnych wymiarów, o których czasem nawet możemy nie wiedzieć. Powinna ona jedynie wskazywać, co rozumie się poprzez „stałe wzrastające wymagania od uczących się/pracowników”.

Pojmowanie europejskich ram kwalifikacji jako drabiny kariery o ośmiu szczeblach nie oznacza, że konieczne należy wyróżniać tę samą liczbę poziomów we wszystkich krajowych kontekstach, dziedzinach, sektorach lub domenach. Krajowe systemy lub ramy kwalifikacji mogą zawierać mniej lub więcej poziomów. W niektórych dziedzinach, sektorach lub domenach kwalifikacje na wyższym poziomie mogą nie być dostępne. W przypadku innych mogą nie istnieć kwalifikacje na niższym poziomie lub też nawet niektóre kwalifikacje mogą wykraczać poza poziom 8. Europejskie ramy kwalifikacji nie czynią dalszych rozróżnień pomiędzy kwalifikacjami na poziomie 8 i wyższymi.

Na przykład jest bardzo mało prawdopodobne, że istnieją kwalifikacje w dziedzinie farmacji na najniższym poziomie czy też mało prawdopodobne jest znalezienie kwalifikacji na wyższym poziomie w zakresie prowadzenia domu i sprzątnięcia (choć mogą istnieć wyjątki).

W wielu krajach doktorat będzie klasyfikowany na poziomie odpowiadającym poziomowi 8 europejskich ram kwalifikacji, choć w niektórych krajach mogą istnieć dalsze formalne kwalifikacje w karierze uniwersyteckiej następujące po doktoracie, jak na przykład „habilitacja” w krajach niemieckojęzycznych. Inny przykład stanowi

dziedzina księgowości; w wielu krajach do uzyskania uprawnień biegłego księgowego wymaga się – oprócz dyplomu ukończenia studiów wyższych – od pięciu do dziesięciu lat doświadczenia i zaliczenia dalszych egzaminów.

Europejskie ramy kwalifikacji nie stanowią instrumentu bezpośrednio dokumentującego indywidualne postępy w uczeniu się, ale dostarczają – na pierwszym etapie – narzędzia umożliwiającego przełożenie [kwalifikacji] pomiędzy różnymi kontekstami krajowymi oraz – na dłuższą metę – stanowią narzędzie odniesienia dla wszystkich kwalifikacji wydanych w Europie. Jednak wskazanie poziomów europejskich ram kwalifikacji dla danych kwalifikacji nie oznacza, że kwalifikacje te koniecznie muszą być uzyskane w tej samej kolejności, co poziomy europejskich ram kwalifikacji:

Przykład: Zaświadczenie o ukończeniu nauki zawodu jest porównywane np. z poziomem 3. Po kilku latach zdobywania doświadczenia zawodowego i dalszego szkolenia w firmie osoba posiadająca takie zaświadczenie pragnie kontynuować naukę na uniwersytecie (np. poziom 5). W ramach szczególnych przepisów krajowych owe umiejętności i kompetencje uzyskane w sposób nieformalny są przyjęte jako kwalifikacje wystarczające do przyjęcia na uczelnię zamiast formalnych kwalifikacji na poziomie 4. Po pomyślnym zakończeniu programu kształcenia wyższego osoba ta uzyskuje kwalifikacje sklasyfikowane na poziomie 5. Zatem osoba ta uzyskała formalne kwalifikacje na poziomie 3 oraz na poziomie 5, ale nie na poziomie 4. Wygląda na to, że osoba ta pominęła poziom 4. Ale tak naprawdę osoba ta dysponowała niezbędną wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami na poziomie 4 na początku programu studiów, ponieważ takie były wymagania do przyjęcia na uczelnię, nawet jeżeli nie uzyskała formalnych kwalifikacji.

Przez całe życie uczący się będą przede wszystkim przechodzić z niższego poziomu na wyższy, ale możliwe jest także uzyskanie dwóch różnych kwalifikacji na tym samym poziomie lub przejście z wyższego poziomu kwalifikacji na niższy, jeżeli podejmuje się naukę

w innej dziedzinie lub zdobywa się nowe umiejętności.

Na przykład osoba z doktoratem w dziedzinie inżynierii decyduje się studiować nowy kierunek, na przykład ekonomię, co można sklasyfikować na niższym poziomie.

W życiu różne powody, jak choroby, nowe zainteresowania i pasje lub bezrobocie, mogą umotywić osobę do uzyskania nowych kwalifikacji na niższych poziomach niż te, które mogła zdobyć wcześniej. Na przykład ktoś, kto posiada kwalifikacje i pracuje jako specjalista informatyk, może dodatkowo być zainteresowany uzyskaniem pewnych kwalifikacji w zakresie organizacji czasu wolnego (np. przewodnik wycieczek, instruktor narciarstwa). Te dodatkowe kwalifikacje mogą sytuować się na niższym poziomie niż kwalifikacje pierwotne.

9. Czy deskryptory europejskich ram kwalifikacji mogą być również stosowane dla krajowych ram kwalifikacji?

Funkcje ram kwalifikacji różnią się w zależności od ich kontekstu (porównanie międzynarodowe, krajowe, regionalne lub sektorowe); dlatego szczegółowy projekt ram będzie również odmienny. Europejskie ramy kwalifikacji są pomyślane jako meta-ramy (zob. pytanie 1) i w związku z tym stosują bardziej ogólne deskryptory niż większość ram krajowych, regionalnych lub sektorowych.

Deskryptory europejskich ram kwalifikacji nie zastępują deskryptorów innych ram kwalifikacji. Ale oczywiście struktura i liczba poziomów owych innych deskryptorów może być ukierunkowana na europejskie ramy kwalifikacji. Oznacza to, że deskryptory europejskich ram kwalifikacji nie powinny być stosowane jako plan dla wypracowywania innych ram bez wyraźnego rozpatrzenia i odzwierciedlenia ich potrzeb. Jednak deskryptory europejskich ram kwalifikacji mogą być użyte jako punkt wyjścia dla tego procesu i mogą być odpowiednio zmieniane, uzupełniane itp.

Jako przykład zbieżności z europejskimi ramami kwalifikacji można podać nowo powstałe krajowe ramy

kwalifikacji na Malcie i na Litwie; oba systemy obejmują osiem poziomów. Nowo powstałe krajowe ramy kwalifikacji na Malcie stosują nawet podobną strukturę do tej użytej w europejskich ramach kwalifikacji, jako że odnoszą się do wiedzy, umiejętności i kompetencji.

10. Dlaczego niektóre z kompetencji, jak kompetencje kluczowe lub meta-kompetencje (np. wiedza o zrównoważonym rozwoju, uczenie się, jak się uczyć lub kompetencje etyczne), nie są wspomniane w europejskich ramach kwalifikacji?

Europejskie ramy kwalifikacji nie czynią żadnych deklaracji w odniesieniu do szczegółowej zawartości efektów uczenia się. To, co kraj lub społeczeństwo uważa obecnie lub w przyszłości za kompetencje kluczowe (np. kompetencje w zakresie znajomości języków obcych, kompetencje w zakresie komunikacji, kompetencje w zakresie przedsiębiorczości, kompetencje dotyczące kultury) mogą różnić się w zależności od kraju i społeczeństwa, ale także zmieniać się w czasie. Europejskie ramy kwalifikacji nie odsyłają do żadnych szczególnych kompetencji kluczowych, ale mogą obejmować wszystkie odmiennie typy kompetencji kluczowych na rozmaitych poziomach. Istnieją także inne, bardziej ogólne, kompetencje, jak na przykład „uczenie się, jak się uczyć” lub „kompetencje etyczne”, które nie zostały zawarte wprost w europejskich ramach kwalifikacji. Te cechy, często zwane meta-kompetencjami, nie zostały włączone, gdyż nie mogą być postrzegane niezależnie od reszty wiedzy, umiejętności i kompetencji. Dlatego też nie zostały dorzucone jako dodatkowe wymiary, ale powinny być postrzegane jako integralna część wiedzy, umiejętności i kompetencji. Na przykład „uczenie się, jak się uczyć” odgrywa ważną rolę przy zdobywaniu wiedzy teoretycznej i opartej na faktach; kompetencje etyczne są ważne dla rozwoju niezależności i odpowiedzialności.

11. Czy europejskie ramy kwalifikacji mogą być stosowane do klasyfikacji programów i zajęć edukacyjnych?

Europejskie ramy kwalifikacji nie zostały zaprojektowane do celów klasyfikacji programów i zajęć edukacyjnych, albowiem skupiają się na

systemach i ramach kwalifikacji. Poziomy europejskich ram kwalifikacji nie odzwierciedlają uczestnictwa w żadnym konkretnym programie edukacyjnym ani kompetencji wymaganych dla szczególnych zadań lub zajęć. Oczywiście kwalifikacje odnoszą się do kształcenia i szkolenia oraz do świata aktywności zawodowej i te elementy w europejskich ramach kwalifikacji są bardzo istotne. Międzynarodowa Klasyfikacja Standardów Edukacyjnych (ISCED) oraz Międzynarodowy Standard Klasyfikacji Zawodów (ISCO) to klasyfikacje stworzone specjalnie do klasyfikowania kształcenia i zawodów. Europejskie ramy kwalifikacji tylko częściowo implikują hierarchię programów edukacyjnych (np. kwalifikacje na wyższym poziomie w europejskich ramach kwalifikacji bardzo prawdopodobnie będą odpowiadać wyższemu poziomowi w systemie ISCED) oraz hierarchię zawodów (np. kwalifikacje na niższym poziomie w europejskich ramach kwalifikacji będą najprawdopodobniej prowadzić do działalności zawodowej ocenionej na niższym poziomie zgodnie z poziomami umiejętności ISCO). Jednak europejskie ramy kwalifikacji koncentrują się na efektach uczenia się w formie wiedzy, umiejętności i kompetencji; te elementy są postrzegane niezależnie programów edukacyjnych lub kontekstów zawodowych.

Dlatego też europejskie ramy kwalifikacji stanowią nowy instrument, oferujący możliwość łączenia taksonomii edukacyjnej i zawodowej oraz w pewien sposób przerzucają pomost pomiędzy systemami ISCED i ISCO.

12. Jaki jest związek pomiędzy europejskimi ramami kwalifikacji a ramami dla Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego?

Na poziomie europejskim rozwój ram kwalifikacji rozpoczął się wraz z ramami kwalifikacji dla jednego sektora edukacji: ramy kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego kształtowały się od 1999 r. (Deklaracja Bolońska; deskryptory dublińskie zostały przyjęte w roku 2005); podczas gdy opracowywanie europejskich ram kwalifikacji rozpoczęło w 2005 r. Oba systemy ramowe zawierają wyraźne podobieństwa i częściowo pokrywające się

obszary: oba systemy stanowią meta-ramy, obejmują szeroki zakres uczenia się i zostały zaprojektowane, aby poprawić przejrzystość w odniesieniu do kwalifikacji w obrębie Europy. Oba systemy są kojarzone z zapewnianiem jakości kształcenia i w celu określenia poziomów stosują koncept „najlepszego dopasowania”. Oba również wyraźnie aspirują do wspierania uczenia się przez całe życie oraz mobilności na rynku pracy.

Mimo tych oczywistych podobieństw pomiędzy powyższymi ramami, można także zaobserwować różnice pod względem ich celów oraz stosowanych deskryptorów. Zamierzeniem ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego jest harmonizacja systemów, podczas gdy europejskie ramy kwalifikacji mają na celu odniesienie systemów do siebie. Jedynym centralnym celem Procesu Bolońskiego jest harmonizacja europejskich systemów kształcenia wyższego poprzez wprowadzenie wspólnych struktur stopni (system stopni naukowych przyznawanych w trzech cyklach). Natomiast europejskie ramy kwalifikacji nie są narzędziem harmonizacji kwalifikacji, ani też nie stanowią części systemów kwalifikacji, ale w zamierzeniu mają funkcjonować jako rodzaj narzędzia umożliwiającego przełożenie, w celu lepszego wyjaśnienia, zależności pomiędzy kwalifikacjami i różnymi systemami.

Aby połączyć te dwie meta-ramy, dokument o europejskich ramach kwalifikacji zaznacza zgodność z ramami kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Głównym powodem nakreślenia wyższych poziomów europejskich ram kwalifikacji bezpośrednio na deskryptorach europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego jest staranie o uniknięcie wypracowania dwóch odosobnionych systemów ramowych. Stąd też efekty uczenia się na pewnych poziomach w europejskich ramach kwalifikacji odpowiadają deskryptorom cykli ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Istnieją wyraźne odniesienia krzyżowe na poziomach od 5 do 8. Dlatego też odpowiednie deskryptory cykli ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego – opracowane przez Wspólną Inicjatywę Jakości jako część Procesu Bolońskiego – pojmowane

są jako odpowiadające deskryptorom dla poziomów od 5 do 8 europejskich ram kwalifikacji. Chociaż stosowane są różne deskryptory, oba systemy ramowe dzielą wspólny punkt widzenia w odniesieniu do wymiarów postępów w kwestiach wiedzy, umiejętności (zastosowania) i profesjonalnego postępowania.

Jednak, jako że europejskie ramy kwalifikacji są ramami nadrzędnymi i usiłują zawrzeć w sobie różnorodne formy uczenia się (nie tylko formy uczenia się poprzez kształcenie wyższe, ale także kwalifikacje bardziej zorientowane zawodowo), deskryptory są rozleglejsze, bardziej ogólne i powinny być pojemniejsze niż deskryptory dublińskie, stosowane do definiowania poziomów na użytek ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. Oznacza to, że poziomy te mogą być postrzegane jako ekwiwalentne, chociaż deskryptory poziomów nie są takie same. Wskutek tego poziomy od 5 do 8 w europejskich ramach kwalifikacji mogą odpowiadać nie tylko stopniom kwalifikacji uzyskanym w sposób formalny, poprzez studiowanie na wyższej uczelni, ale także kwalifikacjom zawodowym przyznawanym poprzez kształcenie formalne, pozaformalne i nieformalne.

W ramach kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego efekty uczenia się są pojmowane jako opisy tego, co uczący się powinien wiedzieć, rozumieć i robić po ukończeniu odpowiedniego cyklu. Deskryptory dublińskie odsyłają do następujących pięciu wymiarów: „wiedza i rozumienie”, „stosowanie wiedzy i rozumienia”, „wyrabianie sobie opinii”, „komunikacja” i „umiejętności uczenia się”. Podczas gdy pierwsze trzy wymiary są ujęte głównie w wymiarach wiedzy i umiejętności w europejskich ramach kwalifikacji, europejskie ramy kwalifikacji nie odsyłają wprost do takich kluczowych kompetencji, jak komunikacja, lub meta-kompetencji, jak „uczenie się, jak się uczyć”. Są one częściowo włączone jako nieodłączny element wszystkich trzech kolumn, ale na ogół mogą być ujęte w kolumnie kompetencji (zob. także pytanie 10).

Chociaż deskryptory definiujące poziomy w europejskich ramach kwalifikacji oraz deskryptory dublińskie różnią się od siebie, deskryptory poziomów

w europejskich ramach kwalifikacji całkowicie włączają deskryptory bolońskie i stąd też istnieje między nimi zgodność.

Na przykład efekty uczenia się odpowiednie dla poziomu 7 europejskich ram kwalifikacji obejmują między innymi „specjalistyczne umiejętności rozwiązywania problemów, potrzebne do badań lub działalności innowacyjnej w celu tworzenia nowej wiedzy i procedur oraz integrowania wiedzy z różnych dziedzin”. Odpowiednio, drugi poziom ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego odsyła do „oryginalności w opracowywaniu i/lub stosowaniu idei, często w kontekście prowadzenia badań”. Efekty uczenia się na poziomie 8 europejskich ram kwalifikacji obejmują „wykazywanie się znaczącym autorytetem, innowacyjnością, autonomią, etyką naukową i zawodową oraz trwałym zaangażowaniem w rozwój nowych idei i procesów w najważniejszych kontekstach pracy zawodowej lub nauki, w tym badań”, a trzeci cykl ram kwalifikacji europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego odnosi się do „wkładu poprzez oryginalne badania, które rozszerzają granice wiedzy poprzez wypracowanie pokaznego korpusu prac, z których część zasłużyła na miano polecanych publikacji na skalę krajową lub międzynarodową” oraz do zdolności „krytycznej analizy, oceny oraz syntezy nowych i złożonych idei”.

Komisja Europejska

Wyjaśnienie europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie

Luksemburg: Urząd Oficjalnych Publikacji Wspólnot Europejskich

2008 — 11 str. — 29,7 X 21 cm

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE?

Płatne publikacje Urzędu Publikacji są dostępne w EU Bookshop <http://bookshop.europa.eu>.

Ze strony tej można złożyć zamówienie na publikacje w dowolnym biurze sprzedaży.

Pełną listę sprzedawców naszych publikacji na całym świecie można uzyskać, wysyłając faks pod numer
(352) 2929 42758.

